

Keskiviikko 14. marraskuuta 2018

P8_TA(2018)0458

EU:n ja Moldovan assosiaatiosopimuksen täytäntöönpano

Euroopan parlamentin päätöslauselma 14. marraskuuta 2018 EU:n ja Moldovan assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanosta (2017/2281(INI))

(2020/C 363/08)

Euroopan parlamentti, joka

- ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 8 artiklan ja V osaston, erityisesti sen 21, 22, 36 ja 37 artiklan, sekä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) viidennen osan,
- ottaa huomioon Euroopan unionin, Euroopan atomienergiayhteisön ja niiden jäsenvaltioiden sekä Moldovan tasavallan välisen assosiaatiosopimuksen, joka tuli voimaan 1. heinäkuuta 2016,
- ottaa huomioon aiemmat päätöslauselmansa, erityisesti 5. heinäkuuta 2018 poliittisesta kriisistä Moldovassa Chişinăun kaupunginjohtajan vaalin mitätöinnin jälkeen ⁽¹⁾, 15. marraskuuta 2017 itäisestä kumppanuudesta ennen marraskuussa 2017 pidettävää huippukokousta ⁽²⁾, 4. heinäkuuta 2017 makrotaloudellisen rahoitusavun myöntämisestä Moldovan tasavallalle ⁽³⁾ ja 21. tammikuuta 2016 Georgian, Moldovan ja Ukrainan kanssa tehdyistä assosiaatiosopimuksista / pitkälle menevistä ja laaja-alaisista vapaakauppa-alueista ⁽⁴⁾ antamansa päätöslauselmat,
- ottaa huomioon yhteisymmärryspöytäkirjan, lainajärjestelysopimuksen ja makrotaloudellista rahoitusapua kaudella 2017–2018 koskevan 100 miljoonan euron arvoisen avustussopimuksen allekirjoittamisen marraskuussa 2017,
- ottaa huomioon Moldovan kansallisen toimintasuunnitelman, joka koskee Moldovan ja Euroopan unionin assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanoa vuosina 2017–2019,
- ottaa huomioon 3. huhtikuuta 2018 julkaistun komission ja Euroopan ulkosuhdehallinnon yhteisen valmistelusiakirjan Moldovan tasavallan assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanoa koskevasta selvityksestä (SWD(2018)0094),
- ottaa huomioon itäisen kumppanuuden huippukokousten yhteiset julkilausumat, joista viimeisin annettiin Brysselissä 24. marraskuuta 2017,
- ottaa huomioon 26. helmikuuta 2018 annetut EU:n ulkoasiainneuvoston päätelmät Moldovan tasavallasta,
- ottaa huomioon 2. heinäkuuta 2015 julkaistun Transparency Internationalin raportin ”The State of Corruption: Armenia, Azerbaijan, Georgia, Moldova and Ukraine”,
- ottaa huomioon Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (Etyj/ODIHR) ja Euroopan neuvoston Venetsian komission lausunnot ja suositukset, erityisesti Moldovan vaaliuudistuksesta 15. maaliskuuta 2018 annetun lausunnon,
- ottaa huomioon Euronestin parlamentaarisen edustajakokouksen, itäisen kumppanuuden kansalaisyhteiskuntafoorummin ja Moldovan muiden kansalaisyhteiskunnan edustajien suositukset ja toimet,
- ottaa huomioon ulkoasiainvaliokunnan valtuuskunnan Moldovaan 3. ja 4. huhtikuuta 2018 tekemän matkan tulokset,

⁽¹⁾ Hyväksytyt tekstit, P8_TA(2018)0303.

⁽²⁾ EUVL C 356, 4.10.2018, s. 130.

⁽³⁾ EUVL C 334, 19.09.2018, s. 199.

⁽⁴⁾ EUVL C 11, 12.1.2018, s. 82.

Keskiviikko 14. marraskuuta 2018

- ottaa huomioon ulkoasiainvaliokunnalle laaditut asiantuntijalausunnot, mukaan lukien 26. lokakuuta 2017 julkaistu tutkimus ”The electoral reforms in three association countries of the Eastern Neighbourhood – Ukraine, Georgia and Moldova and their impact on political developments in these countries” ⁽¹⁾, 28. kesäkuuta 2018 julkaistu tutkimus ”Association agreements between the EU and Moldova, Georgia and Ukraine” ⁽²⁾ ja heinäkuussa 2018 julkaistu vertaileva tutkimus ”The Development of an Institutional Framework for the Implementation of the Association Agreements in Georgia, Moldova and Ukraine” ⁽³⁾,

  - ottaa huomioon työjärjestyksen 52 artiklan sekä valiokunta-aloitteisten mietintöjen laatimista koskevasta lupamenettelystä 12. joulukuuta 2002 tehdyn puheenjohtajakokouksen päätöksen 1 artiklan 1 kohdan e alakohdan ja liitteen 3,

  - ottaa huomioon ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ja kansainvälisen kaupan valiokunnan lausunnon (A8-0322/2018),
- A. toteaa, että Euroopan unionin ja Moldovan tasavallan poliittiset ja taloudelliset suhteet ovat syventyneet itäisen kumppanuuden myötä ja erityisesti sen jälkeen, kun 27. kesäkuuta 2014 allekirjoitettiin 1. heinäkuuta 2016 voimaan tullut EU:n ja Moldovan välinen assosiaatiosopimus, johon kuuluu pitkälle menevä ja laaja-alainen vapaakauppa-alue (DCFTA);
- B. toteaa, että assosiaatiosopimus perustuu yhteisiin arvoihin, joita ovat demokraattisten periaatteiden, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen, sellaisina kuin ne esitetään ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä eurooppalaisessa yleissopimuksessa, vuonna 1975 järjestetyn Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen Helsingin päätösasiakirjassa ja vuonna 1990 tehdyssä Uutta Eurooppaa koskevassa Pariisin peruskirjassa;
- C. toteaa, että Moldova sitoutui tällä sopimuksella EU:n lainsäädännön ja käytännön perusteella useilla osa-alueilla suuriin kansallisiin uudistuksiin, jotka edistävät hyvää hallintoa, taloudellista kehitystä ja vahvempaa yhteistyötä EU:n kanssa; toteaa, että näiden toimien tueksi EU sitoutui antamaan Moldovalle huomattavaa rahoitus- ja budjettitukea yhteensä 1,14 miljardia euroa vuodesta 2007 lähtien kohdennetuista varoista ja lisäksi alueellista ohjelmarahoitusta;
- D. toteaa, että pitkälle menevä ja laaja-alainen vapaakauppa-alue mahdollistaa tavaroiden ja palvelujen etuoikeutetun pääsyn Moldovasta EU:n markkinoille; toteaa, että pitkälle menevän ja laaja-alaisen vapaakauppa-alueen seurauksena EU:n ja Moldovan välinen kauppa kasvoi 20 prosentilla vuonna 2017 neljään miljardiin euroon; toteaa, että EU on tällä hetkellä Moldovan suurin kauppakumppani, jonka osuus kaikesta kaupasta on 55 prosenttia; toteaa, että EU on myös suurin investoija Moldovassa; toteaa, että vuoden 2018 alustavat tiedot vahvistavat myönteisen kehityksen; toteaa, että Moldovan etuusjärjestelyjen 90 prosentin käyttöaste osoittaa, miten pitkälle menevä ja laaja-alainen vapaakauppa-alue on ollut hyödyllinen Moldovan yrityksille, työntekijöille ja kansalaisille; toteaa, että edistystä on tapahtunut sellaisilla tärkeillä aloilla kuin terveys- ja kasvinsuojelutoimet, kaupan tekniset esteet, tullit ja julkiset hankinnat; toteaa, että sisäiset neuvoo-antavat ryhmät on perustettu kauppaa ja kestävästä kehityksestä koskevan luvun määräysten mukaisesti ja että ne ovat kokoontuneet tähän mennessä kolme kertaa;

⁽¹⁾ Tutkimus aiheesta ”The electoral reforms in three association countries of the Eastern Neighbourhood – Ukraine, Georgia and Moldova”, Euroopan parlamentti, 26. lokakuuta 2017.

⁽²⁾ Euroopan tason täytäntöönpanon arviointi aiheesta ”Association agreements between the EU and Moldova, Georgia and Ukraine”, Euroopan parlamentti, 28. kesäkuuta 2018.

⁽³⁾ Tutkimus aiheesta ”The Development of an Institutional Framework for the Implementation of the Association Agreements in Georgia, Moldova and Ukraine”, Euroopan parlamentti, heinäkuu 2018.

Keskiviikko 14. marraskuuta 2018

- E. toteaa, että vastineena Moldovan uudistuksille oikeuden ja turvallisuuden sekä korruption torjunnan alalla EU myös suostui vuonna 2014 antamaan Moldovan kansalaisille oikeuden matkustaa Schengen-alueelle ilman viisumia, kunhan heillä on biometrinen passi; toteaa, että yli 1,5 miljoonaa Moldovan kansalaista on hyötynyt tästä viisumivapausjärjestelmästä sen käyttöönoton jälkeisten neljän ensimmäisen vuoden aikana;
- F. toteaa, että EU on toistuvasti ilmaissut huolensa demokraattisten normien heikentymisestä, mikä johtuu Moldovan viranomaisten viimeaikaisista päätöksistä, kuten kesäkuussa 2018 Chişinăussa järjestettyjen paikallisvaalien mitätöinnistä kyseenalaisin perustein ja läpinäkymättömällä tavalla, heinäkuussa 2017 ODHR:n ja Venetsian komission kielteisistä suosituksista huolimatta hyväksytystä vaaliuudistuksesta, vuonna 2014 paljastuneesta miljardin dollarin pankkipetoksesta vastaavien syyteeseen asettamisen riittämättömästä edistymisestä ja erityisesti riippumattomiin tuomareihin, toimittajiin ja poliittisiin vastustajiin kohdistuvien ihmisoikeusrikkomusten lisääntymisestä;
- G. toteaa, että näiden kehityssuuntausten seurauksena EU ei vuonna 2017 suorittanut oikeusalan uudistuksiin tarkoitettuja budjettitukiohjelman kahta viimeistä maksuerää, koska Moldovan viranomaiset eivät osoittaneet riittävää sitoutumista tämän alan uudistamiseen, ja vuonna 2018 EU keskeytti makrotaloudellisen rahoitusavun ensimmäisen maksuerän suorittamisen, koska Moldova ei täyttänyt 4. heinäkuuta 2017 tehdyn Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen liitteenä olevia poliittisia ehtoja, joissa määritellään, että ”makrotaloudellisen rahoitusavun myöntämisen ennakoedellytyksenä on se, että avunsaajamaa noudattaa tehokkaita demokratian mekanismeja, kuten parlamentaarista monipuoluejärjestelmää ja oikeusvaltioperiaatetta ja takaa ihmisoikeuksien kunnioittamisen”;
- H. ottaa huomioon, että näiden päätösten jälkeen uudemmat kehityssuuntaukset ovat aiheuttaneet lisää huolta erityisesti siksi, että heinäkuussa 2018 hyväksyttiin ”verouudistuspaketti”, jonka veroarmahdusjärjestelmä lisää rahanpesun riskiä, ja siksi, että oppositioon ja sen rauhanomaisiin mielenosoituksiin sekä pieniin riippumattomiin tiedotusvälineisiin, jotka taistelevat toimintansa säilymisen puolesta heinäkuussa 2018 hyväksytystä uudesta audiovisuaalialan mediapalveluja koskevasta laista huolimatta, kohdistuu edelleen painostusta;
- I. ottaa huomioon, että Moldova on Transparency Internationalin vuoden 2017 korruptioindeksissä 180 maan joukossa 122. sijalla yhdessä Azerbaidžanin ja Malin kanssa; ottaa huomioon, että Moldova on Toimittajat ilman rajoja -järjestön lehdistönvapausindeksissä 180 maan joukossa 81. sijalla, kun se vuonna 2014 oli 56. sijalla;

Yleisperiaatteet ja yhteiset arvot

1. korostaa assosiaatiosopimuksen ja pitkälle menevän ja laaja-alaisen vapaakauppa-alueen merkitystä ja panee merkille, että Moldova on tähän mennessä saavuttanut vain vähän edistystä; vaatii kuitenkin, että erityisesti poliittisten uudistusten kannalta assosiaatiosopimuksen ja pitkälle menevän ja laaja-alaisen vapaakauppa-alueen täysimääräisen täytäntöönpanon on oltava ensisijainen tavoite, joka mahdollistaa maan suhteiden syventämisen EU:n kanssa kaikkien Moldovan kansalaisten hyväksi sekä Euroopan parlamentin ajaman kehittyneemmän itäisen kumppanuuden (EaP+) lisäulottuvuuksien hyödyntämiseksi;
2. antaa tunnustusta myönteiseen muutokseen Moldovassa pyrkiville rohkeille toimijoille ja erityisesti niille, jotka johtavat toimia EU:n ja Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) kehotusten mukaisesti pankkisektorin uudistamiseksi vuoden 2014 miljardin dollarin (vastaa 12:ta prosenttia BKT:stä) pankkipetoksen jälkeen; pitää myönteisenä IMF:n heinäkuussa 2018 tekemää onnistunutta arviointia IMF:n tukeman ohjelman täytäntöönpanosta; kehottaa kaikkia moldovalaisia poliitikkoja ja koko oikeuslaitosta yhtymään näihin toimiin maan uudistamiseksi ja korruption torjumiseksi assosiaatiosopimuksen sitoumusten mukaisesti, koska poliittisen tahdon puuttuminen on yksi uskottavien uudistusten keskeisimmistä pullonkauloista; kehottaa kaikkia poliittisia voimia osallistumaan rakentavaan vuoropuheluun maan edun vuoksi;
3. ilmaisee syvän huolensa demokraattisten normien taantumisesta Moldovassa ja siitä, että vallassa olevat poliittiset johtajat vehkeilevät liike-elämän kanssa ilman, että monetkaan poliitikot tai oikeuslaitos puuttuvat asiaan, ja polkevat keskeisiä arvoja, joihin Moldova on sitoutunut erityisesti osana assosiaatiosopimusta, kuten demokratiaa, joka käsittää kansalaisten tahtoa noudattavat oikeudenmukaiset ja avoimet vaalit sekä demokraattisen monipuoluejärjestelmän, ja oikeusvaltioperiaatetta, joka käsittää oikeuslaitoksen riippumattomuuden ja puolueettomuuden; katsoo tämän johtavan siihen, että Moldovan tasavalta on oligarkkisten eturyhmien valtaama valtio, jossa poliittinen valta on pienellä ihmisryhmällä, joka käyttää vaikutusvaltaansa parlamenttiin, hallitukseen, poliittisiin puolueisiin, valtionhallintoon, poliisiin, oikeuslaitokseen ja tiedotusvälineisiin, mikä johtaa hyvin epätydyttävään ja kansalaisia vain vähän hyödyttävään lainsäädännön täytäntöönpanoon; muistuttaa keskittyvänsä määrätietoisesti sellaisten sitoumusten täyttämiseen, joissa vaalitaan yhteisiä arvoja, eikä niinkään epäuskottaviin ”geopoliittisiin” näkökantoihin;

Keskiviikko 14. marraskuuta 2018

4. pitää valitettavana, että demokraattisiin normeihin liittyvien poliittisten ehtojen tietoinen täyttämättä jättäminen Moldovassa, erityisesti kansalliseen vaalilainsäädäntöön äskettäin tehdyt muutokset, jotka eivät vastanneet kaikkia keskeisiä ODIHR:n ja Venetsian komission yhteisen lausunnon suosituksia, sekä Dorin Chirtoacă'n erottaminen Chişinău'n kaupunginjohtajan virasta ja Andrei Năstasin valinnan mitätöiminen, ovat johtaneet makrotaloudellisen rahoitusavun maksujen ja EU:n budjettituen jäljellä olevien maksujen keskeyttämiseen;

5. toteaa jälleen, että kaikki tulevia makrotaloudellisen rahoitusavun maksuja koskevat päätökset olisi tehtävä vasta helmikuussa 2019 järjestettävien parlamenttivaalien jälkeen ja sillä ehdolla, että vaalit järjestetään kansainvälisesti tunnustettuja normeja noudattaen ja niitä arvioivat asiaan erikoistuneet kansainväliset elimet; katsoo, että kaikkien budjettitukiohjelmien maksaminen olisi keskeytettävä, kunnes on saavutettu merkittävää edistymistä demokraattisissa normeissa sekä oikeuslaitoksen uudistamisessa ja pankkipetoksista vastuussa olevien henkilöiden syyteeseen asettamisessa Euroopan parlamentin 5. heinäkuuta 2018 antaman päätöslauselman mukaisesti; kehottaa tällä välin komissiota ja Euroopan ulkosuhdehallintoa (EUH) kohdentamaan edelleen varoja Moldovan kansalaisyhteiskunnan ja riippumattomien tiedotusvälineiden sekä yksityissektorin ja paikallisviranomaisten tukemiseen, myös uusien kumppanuus- ja kehityshankkeiden avulla, mieluiten koordinoitusti muilta EU-mailta saadun avun kanssa sekä koordinoimaan toimia muiden järjestöjen, kuten IMF, kanssa, jotta voidaan varmistaa parempi johdonmukaisuus rahoitustuen ehtojen osalta; odottaa varauksella Moldovan parlamentin lakivaliokunnan tekemän vaalilainsäädännön tarkistuksen tuloksia nimitysten ja koskemattomuuksien osalta; kehottaa komissiota laatimaan uudistusten seurantaan varten mekanismin, joka kattaa myös selkeät vertailuarvot;

6. palauttaa mieliin assosiaatiosopimuksen 2 ja 455 artiklan sisällön, jonka mukaan demokratian periaatteiden kunnioittaminen on assosiaatiosopimuksen olennainen osa, ja toteaa, että sen rikkominen voi myös johtaa tähän sopimukseen liittyvien oikeuksien pidättämiseen; muistuttaa, että korruption ja rahanpesun torjunnan edellytysten täyttämisen jatkaminen vaatii paljon työtä; vaatii, että tulevien sopimusten ehtona on myös oikeuslaitoksen uudistaminen ja perusteellinen tutkinta ja miljardin dollarin petoksesta vastuussa olevien syyteeseen asettaminen; palauttaa mieliin myös viisumivapautta koskevaan politiikkaan liittyvät korruption ja rahanpesun torjunnan edellytykset;

Sopimuksen täytäntöönpanoa varten käytössä oleva institutionaalinen kehys

7. pitää myönteisenä useiden lakien hyväksymistä Moldovan assosiaatiosopimuksen osana antamien sitoumusten mukaisesti; korostaa kuitenkin, että on tärkeää panna nopeasti ja täysimääräisesti täytäntöön nämä lait, jotta saavutetaan assosiaatiosopimuksen perimmäinen tavoite eli tavallisten kansalaisten elinolojen tuntuva ja kestävä paraneminen Moldovassa;

8. kehottaa Moldovan parlamenttia, pääministeriä sekä ulkoasioista ja Eurooppaan integroitumisesta vastaavaa ministeriä osallistumaan vahvemmin assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanon korkean tason poliittiseen valvontaan ja seurantaan, erityisesti yksinkertaistamalla jatkuvasti parlamentin ja hallituksen asianomaisia rakenteita ja lujittamalla niiden hallinnollisia valmiuksia, vastuuministeriöiden suunnitelmien koordinoitua ja synkronisoitua sekä niiden täysimääräistä ja tehokasta täytäntöönpanoa;

9. on tyytyväinen Georgian, Moldovan ja Ukrainan parlamenttien välisen edustajakokouksen perustamiseen ja sen Kiovassa 8.–9. kesäkuuta 2018 pidettyyn ensimmäiseen istuntoon; kehottaa edustajakokousta myös valvomaan assosiaatiosopimusten täytäntöönpanoa;

10. kehottaa Moldovan viranomaisia panostamaan enemmän assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanoon ja organisoi-
maan toimiaan erityisesti juuri assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanoa koskevan kansallisen toimintasuunnitelman avulla tiettyjen sektorien ja aikaansaatavien tulosten mukaisesti pikemmin kuin assosiaatiosopimuksen artiklojen mukaisesti, jotta asiantuntijajaksikot voivat laatia vaikutustenarvioinnin perusteella toimenpiteille yksityiskohtaisen etusijajärjestyksen ja jaksottaa niitä;

11. kehottaa EUH:ta ja komissiota perustamaan, edellyttäen että demokraattisissa normeissa on saavutettu edistystä, Moldovaa varten erityisen EU:n tukiryhmän, jotta voidaan tarjota lisää asiantuntemusta erityisesti Moldovan lainsäädännön lähentämisessä EU:n lainsäädännön kanssa ja ehtojen täytyessä koordinoida Moldovalle annettavaa rahoitustukea assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanon tukemiseksi;

Keskiviikko 14. marraskuuta 2018

12. kehottaa EUH:ta ja komissiota lisäämään sisäisiä valmiuksia tehostaakseen assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanon seurantaan erityisesti lisäämällä huomattavasti siihen osoitettuja henkilöresursseja sekä siirtymään edistymisen laadulliseen arviointiin erityisesti ottamalla käyttöön analyttinen tarkastelu, jonka avulla voidaan arvioida, kuinka assosiaatiosopimuksen edellyttämä yhdenmukaisuus EU:n säännösten kanssa on tosiasiallisesti saavutettu;

13. pitää myönteisenä tehostettua ministeritason vuoropuhelua Moldovan ja muiden assosioituneiden kumppanien kanssa assosiaatioon liittyvistä uudistuksista kaupan alalla ja tukee, edellyttäen että demokraattisissa normeissa on saavutettu edistystä, tällaisten vuoropuhelujen käynnistämistä muilla assosiaatiosopimuksen kattamilla aloilla, mukaan lukien poliittiset kysymykset, oikeuslaitos, vapaus ja turvallisuus, ja alakohtaisen yhteistyön aloilla;

14. palauttaa mieleen Venetsian komission Moldovan vaaliuudistuksesta antaman lausunnon ja tukee sitä, koska sen mukaan muutokselta kohti parlamenttivaalien sekavaalitapaa puuttui konsensus (muilta kuin demokraatti- ja sosialistipuolueilta), mikä saattaa johtaa siihen, että liike-elämän edut vaikuttavat ehdokkaisiin kohtuuttomasti; muistuttaa siksi Moldovan viranomaisille esittämästään kehotuksesta parantaa vaalijärjestelmää, jotta varmistetaan, että tulevat vaalit ovat Moldovan kansalaisten eivätkä vain harvojen ja valittujen tahdon mukaiset; kehottaa Moldovan viranomaisia myös panemaan täysimääräisesti täytäntöön erityisesti puoluerahoitusta sekä tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta koskevat ODIHR:n suositukset; vahvistaa olevansa valmis tarkkailemaan Moldovan seuraavia parlamenttivaaleja;

Poliittinen vuoropuhelu ja uudistukset, yhteistyö yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla (YUTP)

15. ilmaisee huolensa heinäkuussa 2018 audiovisuaalisia mediapalveluja koskevaan lakiin tehdyistä viime hetken muutoksista, joista ei kuultu kansalaisyhteiskuntaa; kehottaa Moldovan viranomaisia panemaan kyseisen lain täysimääräisesti täytäntöön viestintien vapautta ja moniarvoisuutta koskevien eurooppalaisten normien mukaisesti, kuten Euroopan komissio ja Venetsian komissio ovat suosittaneet; korostaa, että on tärkeää käydä aitoa keskustelua kansalaisyhteiskunnan ja riippumattomien tiedotusvälineiden kanssa tässä prosessissa ja hyväksyä uusi mainontaa koskeva laki; painottaa, että on vältettävä kaikkia yrityksiä haitata tiedotusvälineiden moniarvoisuutta erityisesti niin, että kannustettaisiin edelleen mediamarkkinoiden ja niihin liittyvien mainosmarkkinoiden kartellisoitumiseen; kehottaa Moldovan viranomaisia hyväksymään uuden mainontaa koskevan lain kansalaisyhteiskunnan kanssa käydyin aidon keskustelun jälkeen; panee huolestuneena merkille, että tiedotusvälineet ovat tällä hetkellä erittäin monopolisoituneita ja ne on alistettu maan poliittisille ja yritysryhmittymille; vaatii tiedotusvälineiden omistajuuden avoimuutta ja kohdennettua tukea riippumattomille tiedotusvälineille, erityisesti paikallisille tiedotusvälineille, jotta voidaan noudattaa kyseisessä laissa asetettuja pakollista paikallista sisältöä koskevia vaatimuksia; painottaa, että on tärkeää varmistaa tiedotusvälineiden sääntelystä vastaavan viranomaisen todellinen riippumattomuus;

16. pitää myönteisinä uudistuspyrkimyksiä julkishallinnon ja julkisen varainhoidon aloilla ja kannustaa lisäämään toimia avoimuuden lisäämiseksi;

17. panee tyytyväisenä merkille hyvän yhteistyön YUTP-asioissa, erityisesti korkean tason saavuttamisen YUTP-julkilausumien noudattamisessa, ja osallistumisen yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (YTPP) operaatioihin sekä Moldovan yhteistyön Naton kanssa; panee merkille edistymisen uuden kansallisen puolustusstrategian ja sen täytäntöönpanoa koskevan toimintasuunnitelman 2017–2021 hyväksymisessä sen jälkeen, kun Moldovan presidentti peruutti kansallisen turvallisuusstrategian; pitää myönteisenä turvallisuusluokiteltujen tietojen vaihtamista koskevan EU:n ja Moldovan välisen sopimuksen voimaantuloa;

18. antaa Moldovan viranomaisille tunnustusta suhteiden vähittäisestä parantamisesta Transnistrian kanssa erityisesti luottamusta lisäävien toimien toteuttamisen sekä Gura Bicului-Biciocin sillan avaamisen ja kuuden lisäpöytäkirjan allekirjoittamisen myötä, mikä parantaa Dnestr-joen molemmilla rannoilla elävien kansalaisten elämää; muistuttaa, että EU on antanut vahvan sitoumuksensa Moldovan itsemääräämisoikeudesta ja alueellisesta koskemattomuudesta ja tukee niitä sekä pyrkimyksiä löytää rauhanomainen ratkaisu Transnistrian kysymykseen; tukee ehdoitta Etyjin, EU:n ja muiden sidosryhmien pyrkimyksiä ja kannustaa viranomaisia yhteistyöhön erityisesti transnistrialaisen pk-yritysten kanssa, jotta voidaan kehittää edelleen osallistumista tällä tasolla, toteuttaa lisätoimia ihmisoikeuksien edistämiseksi ja noudattaa kaikkia Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksiä; kehottaa Moldovan viranomaisia toteuttamaan lisätoimia Gagauzian oikeudellisesta erityisasemasta annetun muutetun lain täytäntöönpanemiseksi;

Oikeusvaltioperiaate ja hyvä hallintotapa

19. kehottaa viranomaisia varmistamaan oikeuslaitoksen ja korruption torjuntaan erikoistuneiden elinten, mukaan lukien ylimmän syyttäjäneuvoston, kansallisen korruption vastaisen keskuksen, korruption torjuntaan erikoistuneen syyttäjäviraston, viranomaisten lahjomattomuutta valvovan kansallisen viranomaisen ja rikollisten varojen takaisin perimisestä vastaavan viraston, riippumattomuuden, puolueettomuuden ja tehokkuuden erityisesti jatkamalla riittävien resurssien myöntämistä, jotta voidaan taata läpinäkyvät valintamenettelyt, joihin osallistuu rekrytoijina riippumattomia asiantuntijoita, ja hyväksymällä Venetsian komission suositusten mukaiset perustuslain muutokset, joiden tavoitteena on erityisesti lakkauttaa tuomarien nimittäminen alussa viiden vuoden kaudeksi, muuttaa ylimmän tuomarineuvoston kokoonpanoa ja vahvistaa sen asemaa sekä poistaa Moldovan parlamentin valtuudet nimittää korkeimman oikeuden tuomarit; on edelleen erittäin huolestunut valikoivista oikeuskäytännöistä Moldovan oikeuslaitoksessa ja huomauttaa, että Transparency Internationalin viimeisimmän raportin mukaan Moldovan oikeuslaitoksen riippumattomuus toimeenpanovaltaan nähden on rajallinen ja sitä käytetään usein poliittisten ja liike-elämän vastustajien vastaisena välineenä; panee merkille, että on tärkeää saada hyviä tuloksia korruptiotapausten tutkimisissa, myös korkean tason henkilöiden tapauksissa;

20. pitää myönteisinä heinäkuussa 2018 hyväksytyjä lainsäädäntömuutoksia, joiden tarkoituksena on vahvistaa tuomareiden ansioituneisuuteen perustuvaa valintaa ja ylentämistä sekä heidän vastuuvuorollisuuttaan;

21. muistuttaa ensimmäisen ja toisen Kroll-kertomuksen, jotka olisi julkaistava kokonaisuudessaan, havaintojen ja suositusten pohjalta esittämistään kehotuksista asettaa nopeasti ja avoimesti syytteeseen kaikki henkilöt, jotka olivat vastuussa vuonna 2014 paljastetusta miljardin dollarin pankkipetoksesta, sekä periä varastetut varat takaisin; panee merkille Moldovan viranomaisten hyväksymän varojen takaisinperintää koskevan strategian mutta panee huolestuneena merkille, että tätä tapausta on tutkittu varsin tehottomasti; painottaa, että tuomioistuimet eivät saa jättää huomiotta vahvaa näyttöä ja että niiden on pikaisesti tarkasteltava avoimissa istunnoissa tapauksia, joiden käsittely on kesken tai joita parhaillaan tutkitaan, ja varsinkin Ilhan Shorin tapausta; korostaa, että poliittinen päätös auttaa pankkeja julkisin varoin lisäsi entisestään vakavaa luottamuspulaa Moldovan politiikassa; kehottaa neuvostoa harkitsemaan henkilökohtaisia seuraamuksia ja asianomaisia EU:n jäsenvaltioita antamaan tukea tutkimalle;

22. ilmaisee huolensa lisääntyneestä rahanpesun riskistä sen jälkeen, kun heinäkuussa 2018 hyväksyttiin hätäisesti ”verouudistuspaketti”, johon sisältyy veroarmahdusjärjestelmä, joka saattaa laillistaa laittomasti hankitut varat; vaatii muuttamaan pakettia tällaisten porsaanreikien tukkimiseksi ja sitoutuu sillä välin seuraamaan erittäin tarkkaavaisesti sen täytäntöönpanoa koordinoitusti komission, EUH:n ja kansainvälisten järjestöjen kanssa;

23. korostaa, että on puututtava myös muuhun järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja paljastaa sen esiintyminen, mukaan lukien aseiden salakuljetus, ihmiskauppa ja laajamittainen rahanpesu erityisesti Venäjältä; painottaa tuomareiden vastuuta oikeusvaltion säilyttämisessä ja korostaa, että lainmukaisesti tuomittujen tuomareiden olisi suoritettava rangaistuksensa;

24. kehottaa mahdollistamaan poliittisten ja hallinnollisten vastuuhenkilöiden tekemiin tuloja ja varallisuutta koskeviin sähköisiin ilmoituksiin tutustumisen verkossa Ukrainan esimerkin mukaisesti;

25. kehottaa Moldovan viranomaisia kunnioittamaan kansainvälisiä periaatteita ja noudattamaan parhaita käytäntöjä, joilla varmistetaan kansalaisyhteiskunnan toiminnan mahdollistava ympäristö; korostaa kansalaisyhteiskunnan olennaista roolia uudistusten toteuttamisen seurannassa sekä julkisten elinten avoimuuden ja vastuuvuorollisuuden edistämiseksi; odottaa erityisesti, että tulevassa lainsäädännössä ei vähennetä kansallista eikä ulkomaista rahoitusta moldovalaisille kansalaisjärjestöille ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioille eikä lisätä kohtuuttomasti niiden hallinnollista ja raportointirasitetta; pitää valitettavana, että joissakin tapauksissa kansalaisten osallistumista on rajoitettu, esimerkiksi kun keskusvaalilautakunta hylkäsi maaliskuussa 2018 hakemuksen kansanäänestyksen järjestämisestä vaalijärjestelmään tehtävistä muutoksista;

Keskiviikko 14. marraskuuta 2018***Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen***

26. ilmaisee huolensa siitä, että maan kansalaisyhteiskunnan elintila kutistuu edelleen, ja kehottaa viranomaisia keskeyttämään välittömästi perusteettomat tai kohtuuttomat rikosoikeudelliset menettelyt, joista jotkut on aloitettu tekaistujen syytteiden perusteella, ja opposition edustajiin, heidän asianajajiinsa ja/tai heidän perheisiinsä kohdistuvat valikoivat oikeuskäytännöt; arvostelee sitä, että EU:n jäsenvaltioiden ja EUH:n edustuston mahdollisuutta seurata oikeudenkäyntejä estetään entistä useammin kieltämällä yleisöltä pääsy seuraamaan oikeudenkäyntejä; ilmaisee erityisen huolensa menettelyistä, joiden kohteena ovat ihmisoikeuksien puolustajat, riippumattomat tuomarit, kuten Domnica Manole ja Gheorghe Bălan, toimittajat sekä hallituksen tai Moldovan demokraattipuolueen puheenjohtajan Vladimir Plahotniucin arvostelijat; kehottaa viranomaisia takaamaan oikeuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen tutkintavankeudessa; painottaa, että kidutusta tutkintavankeudessa ja psykiatrisissa laitoksissa koskevat väitteet on tutkittava tosiasiallisesti; kehottaa viranomaisia myös takaamaan kokoontumis- ja ilmaisunvapauden ja erityisesti rauhanomaisten mielenosoitusten järjestämisen ja tämän perusoikeuden tiukan kunnioittamisen kansainvälisten normien mukaisesti;

27. panee tyytyväisenä merkille, että vuonna 2017 hyväksyttiin uusi kansallinen sukupuolten tasa-arvoa koskeva strategia, ja kehottaa viranomaisia varmistamaan sen täysimääräisen täytäntöönpanon;

28. kehottaa viranomaisia tehostamaan merkittävästi toimia ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamiseksi, erityisesti heikommassa asemassa olevien ryhmien osalta, torjumalla hlbtiq-ihmisiin, vammaisiin ja romanien kaltaisiin vähemmistöihin kohdistuvaa vihapuhetta, väkivaltaa, sosiaalista syrjäytymistä ja syrjintää, jotka ovat edelleen merkittäviä huolenaiheita, sekä sukupuoleen tai poliittiseen suuntautumiseen perustuvaa vihapuhetta ja syrjintää;

29. tuomitsee ankarasti äskettäisen Turkin kansalaisten luovuttamisen/viemisen Turkkiin, koska heillä oli väitetysti yhteyksiä Gülen-liikkeeseen, sillä tämä on oikeusvaltioperiaatteen ja perusihmisoikeuksien vastaista; kehottaa Moldovan viranomaisia varmistamaan, että kolmansista maista tulevia luovutuspyyntöjä käsitellään avoimesti ja täysin unionin periaatteiden ja normien mukaisia oikeudellisia menettelyjä noudattaen;

Kauppaan liittyvä yhteistyö ja taloudellinen yhteistyö

30. panee tyytyväisenä merkille, että Moldovan tuonti EU:hun on kasvanut huomattavasti pitkälle menevän ja laaja-alaisen vapaakauppa-alueen voimaantulon myötä ja että EU on suurin investoija Moldovassa, mutta pahoittelee, että tämä ei ole parantanut kansalaisten sosiaalista ja taloudellista tilannetta; varoittaa, että jos väestön elintaso ei saada parannettua, kansalaisten hyväksyntä maan Eurooppa-myönteiselle politiikalle on vaarassa;

31. muistuttaa riippumattoman oikeuslaitoksen ja korruption torjunnan sekä hallinnollisen ja byrokraattisen rasitteen vähentämisen tärkeydestä investointi- ja liiketoimintaympäristön parantamisen kannalta;

32. kannustaa edistymään edelleen terveys- ja kasvinsuojelunormien sekä maantieteellisten merkintöjen suojelun saralla;

33. kehottaa noudattamaan tuloksetkaasti kauppaa ja kestävästä kehityksestä koskevia lausekkeitä ja kansainvälisiä sitoumuksia ja panemaan asianmukaisesti täytäntöön ILO:n tärkeimmät yleissopimukset;

34. katsoo, että sääntelyn lähentäminen EU:n säännöstöön on pitkälle menevän ja laaja-alaisen vapaakauppa-alueen keskeinen olottuvuus, koska todellinen pääsy EU:n markkinoille ja uudistus riippuvat suuresti asiaa koskevan lainsäädännön asianmukaisesta täytäntöönpanosta ja täytäntöönpanon valvonnasta; on tietoinen siitä, että tämä on merkittävä haaste Moldovan hallinnolle, instituutioille ja julkishallinnolle, ja kehottaa komissiota tarjoamaan riittävää teknistä ja taloudellista tukea;

Energia ja muut yhteistyöalat

35. panee tyytyväisenä merkille energialain vahvistamisen vuonna 2017 uutena askeleena kohti kolmannen energiapaketin saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä ja kannustaa toteuttamaan konkreettisia toimia energia-alan sääntelyviraston ANREN riippumattomuuden varmistamiseksi; panee merkille Moldovan pyrkimykset edistää uusiutuvia energialähteitä ja energiatehokkuutta ja pitää ratkaisevan tärkeänä maatalouden ekologisen tuotannon menetelmien vahvistamista maaseudun kestäväen kehityksen puitteissa;

36. kehottaa toteuttamaan määrätietoisempia toimia ympäristönsuojelussa, erityisesti Dnestr-joen vesivarojen hallintaan, jätahuoltoon ja ilmastonmuutokseen liittyvissä asioissa, varsinkin lainsäädännön täytäntöönpanon ja koordinoinnin osalta;

Institutionaaliset määräykset

37. kehottaa EU:ta, jäsenvaltioita ja Moldovaa lisäämään edelleen tiedotusta assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanosta ja siihen liittyvien uudistusten ja läheisemmän EU:hun yhdentymisen hyödyistä Moldovan kansalaisille; korostaa, että venäläistä disinformaatiota on torjuttava tosiseikkoihin perustuvalla ja kaikilla Moldovassa käytettävillä pääkielillä saatavilla olevalla korkealaatuisella tiedolla;

38. muistuttaa päätöksestään tehostaa kansainvälisten sopimusten täytäntöönpanon seuranta EU:n itäisen kumppanuuden maissa; kehottaa jälleen komissiota ja EUH:ta toimittamaan parlamentille ja neuvostolle entistä useammin ja säännöllisemmin kirjallisia raportteja näiden sopimusten täytäntöönpanosta;

39. katsoo, että käytäntö, jonka mukaisesti Moldovan viranomaiset otetaan mukaan asiaa koskevan lainsäädännön laatimisvaiheesta alkaen on hyödyllinen, koska prosessista tulee osallistavampi ja Moldovan siirtymäkustannukset pienenevät, ja kehottaa komissiota käyttämään täysimääräisesti hyödyksi ennakkokuulemisprosesseja;

40. panee merkille, että pitkälle menevän ja laaja-alaisen vapaakauppa-alueen täytäntöönpanon arvioinnissa keskitytään hyvin paljon kauppavirtoihin ja kauppaa häiritseviin tekijöihin; kehottaa komissiota seuraamaan ja arvioimaan pitkälle menevän ja laaja-alaisen vapaakauppa-alueen täytäntöönpanoa asianmukaisesti siten, että erityistä huomiota kiinnitetään EU:n säännösten saattamiseen osaksi kansallista lainsäädäntöä ja sen täytäntöönpanoon sekä Moldovan yhteiskuntaan kohdistuvaan vaikutukseen, ja varmistamaan julkisen ja kattavan vuosittaisen raportoinnin myös EU:n tarjoamasta teknisestä ja taloudellisesta tuesta;

41. kehottaa EUH:ta ja komissiota julkaisemaan kaikki assosiaatiosopimusten vuotuiset täytäntöönpanoselvitykset yhtä aikaa sekä julkaisemaan samalla myös kunkin assosioituneen kumppanimaan assosiaatiosopimuksen tai pitkälle menevän ja laaja-alaisen vapaakauppa-alueen täytäntöönpanon edistymistä koskevan vertailevan arvioinnin erityisten vertailuarvojen pohjalta;

42. päättää laatia vuosittain mietinnöt assosiaatiosopimusten täytäntöönpanosta;

o

o o

43. kehottaa puhemiestä välittämään tämän suosituksen neuvostolle, komissiolle, komission varapuheenjohtajalle / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle sekä Moldovan tasavallan presidentille, hallitukselle ja parlamentille.